

ה אֱלֹהִים תּוֹלְדֹת נָח נָח אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֵתּוֹ אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ כֹּד נָח

ב. ג. נָח: וַיּוֹלֶד נָח שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יֶפֶת: וַתִּשָּׁחַת הָאָרֶץ

ד לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ חָמָס: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה

ה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר כֹּה

ו אֱלֹהִים לְנָח קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִי־מִלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנֵּנִי

ז מִשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ: עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה

ח וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר: וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מָאוֹת

ט אַמָּה אָרְךָ הַתֵּבָה חֲמֵשִׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: צֹהַר |

תרגום אונקלוס

א אלין תולדות נח נח גבר זכאי שלים הוה בדרוהי בדרחליתא דיי הליך נח: ב ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת: ג ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין: ד וחזא יי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בסרא אנש אורחיה על ארעא: ה ואמר יי לנח קצא דכל בסרא עאל לקדמי ארי אתמליאת ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישא והאנא מחבילהון עם ארעא: ו עביר לך תיבתא דאעין דקדרוס מדורין תעביד ית תיבתא ותחפי יתה מגזיו ומברא בכופרא: ז ודין דתעביד יתה תלת מאה אמן אורכא דתיבתא חמשין אמן פותיה ותלתין אמן רומה: ח ניהור

פירוש רש"י

סדר ה' (א) אלה תולדות נח נח איש צדיק. הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר 'זכר צדיק לברכה' (משלי ג:טו). דבר אחר: למדך שעקר תולדותיהם של צדיקים – מעשים טובים: בדרתיו. יש מרבותינו דורשים אותו לשבח: כל שכן אלו היה בדור צדיקים, היה צדיק יותר! ויש שדורשים אותו לגנאי: לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם, לא היה נחשב לכולם: את האלהים התהלך נח. ובאברהם הוא אומר 'אשר התהלכתי לפניו' (להלן כ:מ) – נח היה צריך סעד לתמוכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו: התהלך. לשון עבר. וזהו שמושה של למ"ד בלשון כבד, משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד: 'קום התהלך' (להלן י:לו) – להבא, 'התהלך נח' – לשעבר; 'התפלל בעד עבדיך' (שמואל ו:לח) – להבא, 'ובא והתפלל אל הבית הזה' (מלכים ז:לכ) – לשון עבר, אלא שהו"ו שבראשו הופכו להבא: (ג) ותשחת. לשון ערוה ועבודה זרה, כמו 'פן תשחתון' (דברים ז:כג), 'כי השחית כל בשר את דרכו' (בפסוק הבא): ותמלא הארץ חמס. גזל [ויג] שנאמר 'ומן החמס אשר בכפיהם' (תרי עשר, יונה, ט:לו): (ד) כי השחית כל בשר. אפלו בהמה חיה

מפתח סדרי התנ"ך

הפסרת סדר ה' פותחת בנחמת עם ישראל וירושלים תוך השוואת שבועת ה' לנח, לשבועת ה' לישראל וארצו. כימי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מִי־נח עוד על־הָאָרֶץ כֵּן נשבעתי מקצף עליך ומגער־ךָ: כי הקרים ימִשּׁוּ והגְּבָעוֹת תִּמְוָטֶינָה וחסְדִי מאתך לא־יִמּוּשׁ וברית שלומי לא תִּמוּט אמר מִרְחֻמְךָ ה': (ישעיה כב:ל). רוב ההפטרות הארץ ישראליות שונות מההפטרות הבבליות, הנהוגות היום. זו אחת ההפטרות היחידות מבין הזהות בשני המנהגים.

בעקבות הפסרת סדר ז' והפסרת סדר ח' [המצוטטות במקומן] והמדרשים הארץ ישראלים, מדמה רבי ינאי (עמ' 90) בפיוטיו את נח ובניו לאסירים. ישראל הם האסירים שמדובר עליהם בהפטרות. הפסוק המסיים את הפסרת סדר ח' הוא מישעיה (כ:מד) וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־יִבָּשׁוּ קִנְיִ: רבי ינאי צירף לכאן את דברי הנביא זכריה (תרי עשר יט:יג) שובו לבצרון אֲסִירֵי הַתְּקוּהָ גַם־הַיּוֹם מִגִּיד מִשְׁנֵה אֲשִׁיב לָךְ: וכינה גם את נח ובניו: אֲסִירֵי תְקוּתָךְ אֲדוֹן.

ה

תַּעֲשֶׂה לְתַבָּה וְאֶל־אִמָּה תִּכְלֹנָה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתַּבָּה בְּצִדָּהּ תִּשָּׂם נח

ט תַּחְתִּיּוֹת שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה: וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמָּבּוּל מִיַּם

עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל

י אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ: וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבֵאתִי אֶל־הַתַּבָּה אִתָּהּ

יא וּבִנְיָךְ וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ: וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא

יב אֶל־הַתַּבָּה לְהַחֲיֹת אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יְחִיד: מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה

יג לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיֹת: וְאַתָּה

קח־לָךְ מִכָּל־מֵאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאֶסְפַּתִּי אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וּלְהֵם לֶאֱכֹלָהּ:

יד, טו וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בָּא־

טז אִתָּהּ וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתַּבָּה כִּי־אֶתְּךָ רִאֲתִי צָדִיק לִפְנֵי בְדֹר הַזֶּה: מִכָּל |

הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה

יז אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה

יח זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זֶרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: כִּי לַיָּמִים עוֹד שִׁבְעָה אֲנֹכִי

תרגום אונקלוס

תַּעֲבִיד לְתִיבְתָּא וּלְאִמָּתָא תִּשְׁכַּלְלָנָה מִלְעִילָא וְתַרְעָה דְּתִיבְתָּא בְּסִטְרָהּ תִּשְׁוִי מְדוּרִין אֲרַעְאִין תַּנְיִין וְתִלִּיתָאִין תַּעֲבִידָנָה: ט וְאִנָּא הָאֲנָא מִיָּתִי יֵת טוֹפְנָא מִיָּא עַל אֲרַעָא לְחַכְלָא כָּל בְּסָרָא דְּבִיהּ רוּחָא דְּחַיִּי מִתַּחוּת שְׁמַיָּא כָּל דְּבִאֲרַעָא יָמוּת: י וְאִקִּים יֵת קִימִי עִמָּךְ וְתִיעוֹל לְתִיבְתָּא אֵת וּבִנְךָ וְאִתְּךָ וּנְשֵׁי בְנֶיךָ עִמָּךְ: יא וּמִכָּל דְּחַי מִכָּל בְּסָרָא תִרִּין מְכּוּלָא תַעֲלִי לְתִיבְתָּא לְקִימָא עִמָּךְ דְּכָר וּנְקֵבָא יְהוּ: יב מֵעוֹפָא לְזִנְוִי וּמִן בְּעִירָא לְזִנְהּ מִכָּל רַחֲשָׂא דְּאֲרַעָא לְזִנְוִי תִרִּין מְכּוּלָא יִיעֲלוּן לְוִתְךָ לְקִימָא: יג וְאַתָּה סָב לָךְ מִכָּל מִיכָל דְּמִתְאַכִּיל וְתִכְנֹשׁ לְוִתְךָ וְיֵהִי לָךְ וּלְהוּן לְמִיכָל: יד וַעֲבַד נֹחַ כְּכֹל דְּפָקִיד יְתִיהָ יֵי כֵן עָבַד: טו וַאֲמַר יֵי לְנֹחַ עוֹל אֵת וְכָל אֲנָשׁ בֵּיתְךָ לְתִיבְתָּא אֲרִי יִתְךָ חֲזִיתִי זָכָא קִדְמִי בְּדָרָא דְּהָדִין: טז מִכָּל בְּעִירָא דְּכִיָּא תִסָּב לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה דְּכָר וּנְקֵבָא וּמִן בְּעִירָא דְּלִיתְהָא דְּכִיָּא תִרִּין דְּכָר וּנְקֵבָא: יז אִף מֵעוֹפָא דְּשְׁמַיָּא שִׁבְעָה שִׁבְעָה דְּכָר וּנְקֵבָא לְקִימָא זֶרַעָא עַל אֲפִי כָּל אֲרַעָא: יח אֲרִי לְזִמֵּן יוֹמִין עוֹד שִׁבְעָה אֲנָא

פירוש רש"י

שְׁדִיִּים: שְׁנַיִם מִכָּל מִן הַפָּחוֹת שֶׁבָּהֶם לֹא פָּחַתוּ מִשְׁנַיִם: אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה: (יב) מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ. אוֹתָן שֶׁדָּבְקוּ בְּמִינֵיהֶם וְלֹא הִשְׁחִיתוּ דָּרְכָם; וּמֵאֲלֵיהֶם בָּאוּ; וְכָל שֶׁהַתַּבָּה קוֹלְטָתוֹ הַכֵּנִס בָּהּ: (יד) וַיַּעַשׂ נֹחַ. זֶה בְּנִין הַתַּבָּה: (טו) רִאֲתִי צָדִיק. וְלֹא נֹאמַר 'צָדִיק תָּמִיד', מִכָּאן שְׁאוּמְרִים מִקְצַת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכָלֹ – שֶׁלֹּא בְּפָנָיו: (טז) הַטְּהוֹרָה. הַעֲתִידָהּ לִהְיוֹת טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל; לְמַדְנוּ שֶׁלְמַד נֹחַ תּוֹרָה: שִׁבְעָה שִׁבְעָה. כְּדִי שֶׁיִּקְרִיב מֵהֶם קֶרְבֵּן בְּצִאתוֹ: (יז) גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגו'. בְּטְהוֹרִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְלִמַּד סֵתוּם מִן הַמִּפְרָשׁ: (יח) כִּי לַיָּמִים עוֹד שִׁבְעָה. אֵלּוּ שִׁבְעַת יָמֵי אָבֶלָּו שֶׁל מִתּוֹשֶׁלַח הַצָּדִיק, שֶׁחָס הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְעַכְבֵּי אֶת הַפְּרָעָנוֹת. צֵא וּחֲשֹׁב שְׁנוֹתָיו שֶׁל מִתּוֹשֶׁלַח וְתִמְצָא שֶׁהֵם כָּלִים בְּשֵׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ: כִּי לַיָּמִים עוֹד. מֵהוּ 'עוֹד'? זִמֵּן אַחֵר זִמֵּן זֶה, נֹסֵף עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:

וְאֵל אִמָּה תִּכְלֹנָה מִלְמַעְלָה. כְּסוּיָהּ מִשְׁפָּע וְעוֹלָה עַד שֶׁהוּא קָצֵר מִלְמַעְלָה וְעוֹמֵד עַל אִמָּה, כְּדִי שֶׁיִּזְוָבוּ הַמַּיִם לְמִטָּה מִכָּאן וּמִכָּאן: בְּצִדָּהּ תִּשָּׂם. שְׁלֹשׁ יָפְלוּ הַגְּשָׁמִים בָּהּ: תַּחְתִּיּוֹת שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים. שְׁלֹשׁ עֲלִיּוֹת זֹו עַל גֹּב זֹו: עֲלִיּוֹנִים – לְאָדָם, אֲמֻצָּעִים – לְמַדְרוֹ, תַּחְתִּיּוֹת – לְזָכָל: (ט) וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא. הִנְנִי מוֹכֵן לְהַסְכִּים עִם אוֹתָם שֶׁזִּרְזוּנִי וְאָמְרוּ לְפָנַי כְּכָר מָה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ' (תהלים סדר א פסוק פג, מזמור ח שלנו פסוק ה): מְבּוּל. שֶׁבִּלָּה אֶת הַכֹּל; שֶׁבִּלְבָּל אֶת הַכֹּל; שֶׁהוֹבִיל אֶת הַכֹּל מִן הַגְּבוּהָ לְנִמְוָה, וְזִהוּ לְשׁוֹן אוֹנִקְלוֹס שֶׁתִּרְגֵּם 'טוֹפְנָא' שֶׁהִצִּיף אֶת הַכֹּל וְהִבִּיאָם לְכָבֵל שֶׁהִיא עֲמוּקָה. לְכָךְ נִקְרָאת 'שְׁנַעַר' – שֶׁנִּנְעָרוּ שָׁם כָּל מַתִּי מְבּוּל: (י) וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי. בְּרִית הִיא צְרִיף עַל הַפְּרוֹת שֶׁלֹּא יִרְקָבוּ וַיַּעֲפְשׂוּ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶהוּ רִשְׁעִים שֶׁבְּדוֹר: אִתָּהּ וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ. הָאֲנָשִׁים לְבָד וְהַנְּשִׁים לְבָד, מִכָּאן שֶׁנִּאָסְרוּ בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה: (יא) וּמִכָּל הָחַי. אֶפְלוּ

מִפֶּתַח סְדֵרֵי הַתִּנְךְ עֲרִכִים בְּרֹאשֵׁי הַסְּדֵרִים. רִשִּׁי בְּחוּמֵשׁ בְּמַדְבָּר (יא:ח): וַיִּקְרָא אֶהָרֵן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם.

וּמִפְּנֵי מָה מִשְׁכָּן וְהַפְּרִידֵן מִמֶּשֶׁה? לְפִי שְׁאוּמְרִים מִקְצַת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו וְכָלֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְכֵן מִצִּינוּ בְּנֹחַ: שֶׁלֹּא בְּפָנָיו נֹאמַר 'אִישׁ צָדִיק תָּמִיד הָיָה וְגו'' (ראש הסדר כאן) וּבְפָנָיו נֹאמַר 'כִּי־אֶתְּךָ רִאֲתִי צָדִיק לִפְנֵי' (כאן ה:טו).

ה

מִמָּטִיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת-כָּל-הַיְקוֹם נח

יט, כ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּכָל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְהוָה: וְנָח כָּא בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמָּבּוּל הָיָה מִיַּם עַל-הָאָרֶץ: וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ כב וְנָשָׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מֵי הַמָּבּוּל: מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן-הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר-רָמַשׁ עַל-הָאָדָמָה: כג שְׁנַיִם שְׁנָיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת- כד, כה נֹחַ: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמֵי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל-הָאָרֶץ: בַּשָּׁנָה שֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַשְּׁבַע-הָעָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כו כָּל-מַעֲיֵנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ כז אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-וַחַם וַיִּפֹּת כח בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נָשִׁי-בָנָיו אִתָּם אֶל-הַתֵּבָה: הֵמָּה וְכָל-הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל-הָרֶמֶשׁ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ לְמִינָהּ כט וְכָל-הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל צֶפּוֹר כָּל-כָּנָף: וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה שְׁנַיִם ל שְׁנַיִם מִכָּל-הַבָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים: וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל-בָּשָׂר

תרגום אונקלוס

מחית מטרא על ארעא ארבעין יממין וארבעין לילון ואמחית ית כל יקומא דעבדית מעל אפי ארעא: יט ועבד נח ככל דפקדיה יי: כ ונח בר שית מאה שנין וטופנא הוה מיא על ארעא: כא ועאל נח ובנוהי ואתתיה ונשי בנוהי עמיה לתיבתא מן קדם מי טופנא: כב מן בעירא דכיא ומן בעירא דליתיהא דכיא ומן עופא וכל דרחיש על ארעא: כג תרין תרין עאלו עם נח לתיבתא דכר ונוקבא כמא דפקיד יי ית נח: כד והוה לזמן שבעא יומין ומי טופנא הוה על ארעא: כה בשנת שית מאה שנין לחיי נח בירחא תנינא בשבעת עסרא יומא בירחא ביומא הדין אתבזעו כל מבועי תהום רבא וכוי דשמיא אתפתחא: כו והוה מטרא נחית על ארעא ארבעין יממין וארבעין לילון: כז בכרן יומא הדין עאל נח ושמ וחס ויפת בני נח ואתת נח ותלת נשי בנוהי עמהון לתיבתא: כח אנון וכל חיתא לזנה וכל בעירא לזנה וכל רחשא דרחיש על ארעא לזנהי וכל עופא לזנהי כל צפור כל דפרח: כט ועאלו עם נח לתיבתא תרין תרין מכל בסרא דביה רוחא דחיי: ל ועאליא דכר ונוקבא מכל בסרא

פירוש רש"י

כשלא חזרו – היו למבול: ארבעים יום וגו'. אין יום ראשון מן המנין, לפי שאין לילו עמו. שהרי כתיב 'ביום הזה נבקעו כל מעינות', נמצאו ארבעים יום כלים בעשרים ושמונה בכסלו לרבי אליעזר. שהחדשים נמנין כסדרן אחד מלא ואחד חסר. הרי שנים עשר ממרחשון ועשרים ושמונה מכסלו: (כז) בעצם היום הזה. למדך הכתוב, שהיו בני דורו אומרים: "אלו אנו רואים אותו נכנס לתבה – אנו שוברין אותה והורגין אותו!" אמר הקדוש ברוך הוא: "אני מכניסו לעיני כלם, ונראה דבר מי יקום!": (כח) צפור כל כנף. דבוק הוא; צפור של כל מין כנף, לרבות חגבים (ויג' 'כנף' זה לשון 'נוצה', כמו 'ושסע אותו בכנפיו' (ויקרא א:יז) – שאפלו נוצתה עולה, אף כאן 'צפור' כל מין מראית נוצה):

ארבעים יום. כנגד יצירת הולד, שקלקלו להטריח ליוצרים לצור צורת ממזרים: (יט) ויעש נח. זה ביאתו לתבה: (כא) נח ובניו. האנשים לבד והנשים לבד, לפי שנאסרו בתשמיש המטה מפני שהעולם שרוי בצער: מפני מי המבול. אף נח מקטני אמונה היה: מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתבה עד שדחקוהו המים: (כג) שנים שנים. כלם השוו במנין זה, מן הפחות היו שנים: באו אל נח. מאליהן: (כד) בחדש השני. רבי אליעזר אומר: זה מרחשון; רבי יהושע אומר: זה אייר: נבקעו. להוציא מימיהן: תהום רבה. מדה כנגד מדה: הם חטאו ברבה רעת האדם' (לעיל ד:לז) ולקו ב'תהום רבה': (כו) ויהי הגשם על הארץ. ולהלן הוא אומר 'ויהי המבול' (להלן, פסוק לא) אלא כשהורידן – הורידן ברחמים, שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה;

ה

לֹא בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ: וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים

לִבְ יוֹם עַל-הָאָרֶץ וַיִּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-הַתֶּבֶה וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּגְבְּרוּ

לג הַמַּיִם וַיִּרְבוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: וְהַמַּיִם גָּבְרוּ

מְאֹד מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל-הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר-תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם:

לד, לה חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים: וַיִּגְוַע כָּל-בָּשָׂר |

הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ

לו וְכָל הָאָדָם: כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכָּל אֲשֶׁר בָּחֲרָבָה מִתּוֹ:

לז וַיִּמָּח אֶת-כָּל-הַיְקוּם | אֲשֶׁר | עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-

רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן-הָאָרֶץ וַיִּשָּׂא אֶת-נֹחַ וְאֶשְׂרָתוֹ אִתּוֹ

י לה, א בַּתֶּבֶה: וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמֵשִׁים וּמֵאָת יוֹם: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים

אֶת-נֹחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֶּבֶה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים

תרגום אונקלוס

עאלו כמא דפקיד יתיה יי ואגין יי במימריה עלוהי: לא והיה טופא ארבעין יומין על ארעא וסגיאוי מיא ונטלו ית תיבתא ואתרמת מעל ארעא: לב ותקיפו מיא וסגיאוי לחדא על ארעא ומהלכא תיבתא על אפי מיא: לג ומיא תקיפו לחדא לחדא על ארעא ואתחפיו כל טוריא רמא דתחות כל שמא: לד חמיש עסרי אמין מלעילא תקיפו מיא ואתחפיו טוריא: לה ומית כל בסרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא דרחיש על ארעא וכל אנשא: לו כל דנשמת רוח חיון באפוהי מכל דביבשתא מיתו: לז ומחא ית כל יקומא דעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא עד רחשא ועד עופא דשמא ואתמחיו מן ארעא ואשתאר ברם נח ודעמיה בתיבתא: לח ותקיפו מיא על ארעא מאה וחמשין יומין: א ודכיר יי ית נח וית כל חיתא וית כל בעירא דעמיה בתיבתא ואעבר יי

פירוש רש"י

(ל) ויסגר ה' בעדו. הגן עליו שלא שברוה: הקיף התבה דבים ואריות והיו הורגים בהם. ופשוטו של מקרא: סגר כנגדו מן המים. וכן כל בעד שבמקרא לשון כנגד הוא: 'בעד כל רחם' (להלן יז:יח), 'בעדך ובעד בניך' (מלכים כ:מב), 'עור בעד עור' (איוב א:כו), 'מגן בעדי' (תהלים סדר א פסוק כב, מזמור ג שלנו פסוק ד), 'התפלל בעד עבדיך' (שמואל ו:לה) - כנגד עבדיך: (לא) ותָרַם מעל הארץ. משקעת היתה במים אחת עשרה אמה, כספינה טעונה המשקעת מקצתה במים; ומקראות שלפנינו יוכיחו: (לב) ויגברו. מאליהן: (לד) חמש עשרה אמה מלמעלה. למעלה של גבה כל ההרים, לאחר שהשוו המים לראשי ההרים: (לו) נשמת רוח חיים. נשימה של רוח חיים: אשר בחרבה. ולא דגים שבים: (לז) וימח. לשון ויפעל הוא ואינו

מפתח סדרי התנך

מידה כנגד מידה: כשהאדם החומל זקוק לחמלת ה':

סדר ו כאן פותח בזכירת ה' את נח בזמן המבול: ויזכר אלהים את-נח ואת כל-החיה ואת-כל-הבהמה אשר אתו בתבה. ערך זה מודגש גם בראש סדר כח הפותח בזכירת רחל: ויזכר אלהים את-רחל וישמע אליה אלהים.

חזל מחנכים אותנו שאלוקים זוכר את האדם ומצילו ממצוקתו בזכות החסדים שעשה האדם. וכך מפיט רבי ינאי על נח: זכרתיך בחסד עולם / אשר בו אמרתי ייבנה עולם // חסכתיד לבנות מוסדי עולם / כי צדיק הוא יסוד עולם (עמ' 91). על רחל אמרו חזל: זכר לה שמסרה סימניה לאחותה.

וגם על לוט שכתוב בו: ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו' (לקמן טז:כט)

אומר רש"י: מהי זכירתו של אברהם? על לוט נזכר. שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה 'אחתי הוא' (לעיל י:ט) ולא גלה הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך חס הקדוש ברוך הוא עליו:

ו רוח על-הארץ וישכו המים: ויסכרו מעינת תהום וארבת השמים נח
 ג ויפלא הגשם מן-השמים: וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו
 ד המים מקצה חמשים ומאת יום: ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה-
 ה עשר יום לחדש על הרי אררט: והמים היו הלוך וחסור עד החדש
 ו העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים: ויהי מקץ ארבעים
 ז יום ויפתח נח את-חלון התבה אשר עשה: וישלח את-הערב ויצא
 ח יצוא ושוב עד-יבשת המים מעל הארץ: וישלח את-היונה מאתו
 ט לראות הקלו המים מעל פני האדמה: ולא-מצאה היונה מנוח לכף-
 רגלה ותשב אליו אל-התבה כי-מים על-פני כל-הארץ וישלח ידו

תרגום אונקלוס

רוחא על ארעא ונחו מיא: ב ואסתכרו מבועי תהומא וכוי דשמיא ואתכלי מטרא מן שמיא: ג ותבו מיא מעל ארעא אזלין ותייבין וחסרו מיא מסוף מאה וחמשין יומין: ד ונחת תיבתא בירחא שביעאה בשבעת עשרא יומא לירחא על טורי קרדו: ה ומיא הוו אזלין וחסרין עד ירחא עסיראה בעסיראה בחד לירחא אתחזיאו רישי טוריא: ו והוה מסוף ארבעין יומין ופתח נח ית כות תיבתא דעבד: ז ושלח ית עורבא ונפק מפק ותאיב עד דיבישו מיא מעל ארעא: ח ושלח ית יונה מלותיה למחזי אם קלו מיא מעל אפי ארעא: ט ולא אשכחת יונה מנח לפרסת רגלה ותבת לותיה לתיבתא ארי מיא על אפי כל ארעא ואושיט ידיה

פירוש רש"י

רוח. רוח תנחומין והנחה עברה לפניו: על הארץ. על עסקי הארץ: וישכו. כמו 'כשך חמת המלך' (אסתר א:ג) לשון הנחת חמה: (ב) ויסכרו מעינת. כשנפתחו כתיב 'כל מעינות' (לעיל ה:כח) וכאן אין כתיב 'כל' – לפי שנשתתרו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהן: ויפלא. וימנע, כמו 'לא תכלא רחמיק' (תהלים סדר ה פסוק קג, מזמור לט שלנו פסוק יב), 'לא יכלה ממך' (לקמן יט:ל): (ג) מקצה חמשים ומאת יום. התחילו לחסר, והוא אחד בסיון. כיצד? בעשרים ושבעה בכסלו פסקו הגשמים – הרי שלשה מכסלו, ועשרים ותשעה מטבת – הרי שלשים ושנים, ושבת ואדר וניסן ואיר – מאה ושמונה עשר, הרי מאה וחמשים: (ד) בחדש השביעי. סיון, והוא שביעי לכסלו שבו פסקו הגשמים: בשבעה עשר יום. מכאן אתה למד שהיתה התבה משקעת במים אחת עשרה אמה. שהרי כתיב 'בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים' – זה אב, שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים; והם היו גבוהים על ההרים חמש עשרה אמה; וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב – חמש עשרה אמה לששים יום, הרי אמה לארבעה ימים; נמצא שבששה עשר בסיון לא חסרו המים אלא ארבע אמות; ונחה התבה ליום המחרת, למדת שהיתה משקעת אחת עשרה אמה במים שעל ראשי ההרים: (ה) בעשירי וגו'. נראו ראשי ההרים. זה אב, שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם. ואם תאמר: הוא אלול, ועשירי לכסלו שפסק הגשם; כשם שאתה אומר: בחדש השביעי – סיון, והוא שביעי להפסקה? אי אפשר לומר

כן! על פרוך שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה! שהרי לא כלו ארבעים יום של ירידת גשמים, ומאה וחמשים של תגבורת המים – עד אחד בסיון, ואם אתה אומר שביעי לירידה, אין זה סיון! והעשירי – אי אפשר למנות אלא לירידה! שאם אתה אומר: להפסקה והוא אלול, אי אתה מוצא 'בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ' (להלן פסוק יג)! שהרי מקץ ארבעים יום משנראו ראשי ההרים שלח את העורב, ועשרים ואחד יום הוחיל בשליחות היונה – הרי ששים יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה, ואם תאמר באלול נראו, נמצא שחרבו במרחשון, והוא קורא אותו ראשון? ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם, ולרפי יהושע הוא ניסן: (ו) מקץ ארבעים יום. משנראו ראשי ההרים: את חלון התבה אשר עשה. לצער, ולא זה פתח התבה העשוי לביאה ויציאה: (ז) יצוא ושוב. הולך ומקיף סביבות התבה, ולא הלך בשליחותו; שהיה חושדו על בת זוגו, וכמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח:): עד יבשת המים. פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה: מוכן היה העורב לשליחות אחרת בעצירת גשמים בימי אליהו, שנאמר 'והערבים מבאים לו לחם ובשר' (מלכים יד:כו): (ח) וישלח את היונה. לסוף שבעה ימים, שהרי כתיב 'ויחל עוד שבעה ימים אחרים' (להלן פסוק י) – מכלל זה אתה למד שאף בראשונה הוחיל שבעה ימים: וישלח. אין זה לשון שליחות אלא לשון שלוח, שלחה ללכת לדרבה, ובזו יראה אם קלו המים, שאם תמצא מנוח – לא תשוב אליו:

- י וַיִּקְרָא וַיֵּבֶא אֶתְּהָ אֵלָיו אֶל־הַתְּבָה׃ וַיַּחֲלֵל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים וַיִּסָּף נח
- יא שִׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתְּבָה׃ וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עָרֵב וְהָנָה עַל־הַזֵּית
- יב טָרֶף בִּפְיָהּ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ׃ וַיַּחֲלֵל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים
- יג אַחֲרֵים וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד׃ וַיְהִי בְּאַחַת וָשֶׁשׁ־
- יד מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נֹחַ
- יז אֶת־מִכְסֵּה הַתְּבָה וַיֵּרָא וְהָנָה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה
- יח א וַעֲשָׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ יָבִשָׁה הָאָרֶץ׃
- יט אֶל־נֹחַ לֵאמֹר׃ צֵא מִן־הַתְּבָה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ׃
- כ כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בֶּשֶׂר בַּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ
- כא עַל־הָאָרֶץ הוּצָא [הֵיצָא] אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפָרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ׃
- כב ה וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבְנָיו וְנִשְׁי־בְנָיו אִתּוֹ׃ כָּל־הַחַיָּה כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף
- כג וְכָל רֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתְּבָה׃ וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ
- כד לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת
- כה בַּמִּזְבֵּחַ׃ וַיֵּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא אֶסָּף לְקַלֵּל

תרגום אונקלוס

ונסבה ואעיל יתה לותיה לתיבתא: ו ואוריד עוד שבעא יומין אחרנין ואוסיף שלח ית יונה מן תיבתא: יא ואתת לותיה יונה לעדן רמשא והא טרף בפייה וידע נח ארי קלו מיא מעל ארעא: יב ואוריד עוד שבעא יומין אחרנין ושלח ית יונה ולא אוסיפת למתב לותיה עוד: יג והוה בשית מאה וחדא שנין בקדמא בחד לירחא נגובו מיא מעל ארעא ואעדי נח ית חופא דתיבתא וחדא והא נגובו אפי ארעא: יד ובירחא תנינא בעסרין ושבעא יומא לירחא ובישית ארעא: א ומליל יי עם נח למימר: ב פוק מן תיבתא את ואתתך ובנד ונשי בנד עמד: ג כל חיתא דעמד מכל בסרא בעופא ובבעירא ובכל רחשא דרחיש על ארעא אפיק עמד ויתלדון בארעא ויפשוון ויסגון על ארעא: ד ונפק נח ובנוהי ואתתיה ונשי בנוהי עמיה: ה כל חיתא כל רחשא וכל עופא כל דרחיש על ארעא לזרעיתיהון נפקו מן תיבתא: ו ובנא נח מדבחא קדם יי ונסוב מכל בעירא דכיא ומכל עופא דכי ואסיק עליון על מדבחא: ז וקביל יי ברעוא ית קורבניה ואמר יי במימריה לא אוסיף למלט פירוש רשי

(י) וַיַּחֲלֵל לְשׁוֹן הַמִּתְנָה, וְכֵן 'לִי שְׁמַעוּ וַיַּחֲלֵל' (איוב ו:ח), וְהִרְבֵּה יֵשׁ בַּמִּקְרָא: (יא) טָרֶף בִּפְיָהּ. אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזָּכַר הָיָה, לִכֵּן קוֹרְאוֹ פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכָר וּפְעָמִים לְשׁוֹן נִקְבָּה. לְפִי שֶׁכָּל יוֹנָה שֶׁבַּמִּקְרָא לְשׁוֹן נִקְבָּה, כְּמוֹ 'כְּיוֹנִים עַל אֲפִיקֵי מַיִם רַחְצוֹת' (שִׁיר הַשִּׁירִים פסוק ג), 'כְּיוֹנֵי הַגָּאִיּוֹת כָּלֶם הַמּוֹת' (יחזקאל ג:ל), 'כְּיוֹנָה פּוֹתָה' (תְּרִי עֶשֶׂר, הוֹשֵׁעַ, ב:כא): טָרֶף. חֲטָף. וּמִדֶּרֶשׁ אַגָּדָה: לְשׁוֹן מְזוֹן, וְדִרְשׁוֹ 'בִּפְיָהּ' לְשׁוֹן מֵאֵמֶר; אֵמֶרָה: "יְהִי מְזוֹנוֹתִי מִרוֹרִין כְּזִית בִּידוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מִתּוֹקִין כְּדִבְשׁ בִּידֵי בֶשֶׂר וְדָם": (יב) וַיַּחֲלֵל. הוּא לְשׁוֹן 'וַיַּחֲלֵל' (לעיל פסוק ו), אֵלָּא שֶׁזֶּה לְשׁוֹן וַיַּפְעֵל וְזֶה לְשׁוֹן וַיִּתְּפַעֵל, 'וַיַּחֲלֵל' – וַיִּתְּמַז, 'וַיַּחֲלֵל' – וַיִּתְּמַת: (יג) בְּרֵאשׁוֹן. לְרִבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תִּשְׁרִי וּלְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִסָּן: חָרְבוּ. נַעֲשָׂה כְּמִין טִיט, שֶׁקָּרְמוּ פָּנֶיהָ שֶׁל מַעֲלָה:

הפטרות סדר ו (תרי עשר, חבקוק יג:לט-מב) ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יְרֵאתִי ה' פָּעַלְךָ בְּקָרֵב שְׁנִים חֲזִיּוֹ בְּקָרֵב שְׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגָז רַחֵם תִּזְכּוּר: וּבַמִּדְרָשׁ תַּהֲלִים (כב:ה) שְׁנוֹ רְבוּתֵינוּ: מִתּוֹךְ כַּעַס רִצּוֹן, וּמִתּוֹךְ אִפְלָה אֹרֶחַ, וּמִתּוֹךְ רֹגֵז רַחֲמִים, מִתּוֹךְ צָרָה רֹחַח, מִתּוֹךְ רִיחֻק קִירוֹב, מִתּוֹךְ נִפְלִיָה קִימָה. וְשִׁי מִפְּרֵשׁ זֹאת כַּתְּפִילָה לְנִקְמָה בְּרַשְׁעִים וּלְרַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל.

ז עוד את־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנַּעֲרֹו וְלֹא־אֶסֶף נח
ח עוד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר
ט וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף יוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ: וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת־נֶחֱ
י וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ: וּמִוֶּרְאֵכֶם וְחַתְכֶּם
יג וְיִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל־אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה
יד וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בִּידְכֶם נִתְּנוּ: כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ
יז כִּי־רָקַע עֹשֵׁב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־: אֶךְ־בֶּשֶׂר בְּנֶפֶשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ: וְאֶךְ
אֶת־דָּמְכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד
יח אִישׁ אָחִיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם: שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ

תרגום אונקלוס

עוד ית ארעא בדיל חובי אנשא ארי יצרא לבא דאנשא ביש מזעוריה ולא אוסיף עוד לממחי ית כל דחי כמא דעבדית:
ח עוד כל יומי ארעא זרועא וחרעא וקורא וחומא וקיטא וסתוא ויימם ולייל לא יבטלון: ט וברוך יי ית נח וית בנוהי
ואמר להון פושו וסגו ומלו ית ארעא: י ודחלתכון ואימתכון תחי על כל חית ארעא ועל כל עופא דשמיא בכל דתרחיש
ארעא ובכל נוני ימא בידכון מסירין: יא כל רחשא דהוא חי לכון יהי למיכל כירוק עסבא יהבית לכון ית כולא: יב ברם
בסרא בנפשיה דמיה לא תיכלון: יג וברם ית דמכון לנפשתכון אתבע מיד כל חיתא אתבעניה ומיד אנשא מיד גבר
דיישוד ית דמא דאחיה אתבע ית נפשא דאנשא: יד דיישוד דמא דאנשא בסהדין על מימר דיניא דמיה יתאשד
פירוש רשי

שנאמר 'ומוראכם וחתכם יהיה' - אימתי יהיה מוראכם על החיות? כל זמן שאתם חיים! (יא) לכם יהיה לאכלה. שלא הרשיתי לאדם הראשון לאכל בשר אלא ירק עשב, ולכם: 'פירק עשב' שהפקרתי לאדם הראשון 'נתתי לכם את כל': (יב) בשר בנפשו. אסר להם איבר מן החי. כלומר, כל זמן שנפשו בדמו לא תאכלו הבשר: בנפשו דמו. בעוד נפשו בו: בשר בנפשו לא תאכלו. הרי איבר מן החי, ואף 'בנפשו דמו לא תאכלו' הרי דם מן החי: (יג) ואף את דמכם. אף על פי שהתירתי לכם נטילת נשמה בבהמה - 'את דמכם וגו' אדרש' מהשופך דם עצמו: לנפשותיכם. אף החונק עצמו, אף על פי שלא יצא ממנו דם: מיד כל חיה. לפי שחטאו דור המבול והפקרו למאכל חיות רעות לשלט בהן, שנאמר 'נמשל כבהמות נדמו' (תהלים סדר ז פסוק ג, מזמור מח שלנו פסוק כא), לפיכך הצריך להזהיר עליהן את החיות: ומיד האדם. מיד ההורג במזיד ואין עדים, אני אדרש: מיד איש אחיו. מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג - אני אדרש אם לא יגלה ויבקש על עונו למחל, שאף השוגג צריך כפרה, ואם אין עדים לחיבו גלות והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו, כמו שדרשו רבותינו: 'והאלהים אנה לידו' (שמות טז:יג) במסכת מכות (דף יז), הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחד וכו': (יד) באדם דמו ישפך. אם יש עדים - המיתוהו אתם, למָה? 'כי בצלם וגו':

(ז) מנערי. מנערי כתיב משננער לצאת ממעי אמו נתן בו יצר הרע: לא אסף ולא אסף. כפל הדבר לשבועה, הוא שכתוב 'אשר נשבעתי מעבר מי נח' (ישעיה כב:ל) ולא מצינו בה שבועה אלא זו שפפל דבריו והיא שבועה, וכן דרשו חכמים במסכת שבועות (דף לו:). (ח) עד כל ימי הארץ וגו' לא יושבתו. שש עתים הללו - שני חדשים לכל אחד ואחד; כמו ששנינו: חצי תשרי ומרחשון וחצי כסלו - זרע; חצי כסלו וטבת וחצי שבט - קר וכו' בבבא מציעא (דף קו:). [עד כל ימי, כלומר, תמיד כמו 'עוד טמאתו בו' (במדבר יז:כא): קר. קשה מחרף: וחרף. עת זרע שעורים וקטניות החריפין להתבשל מהר. קר. הוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן, קציר. חצי ניסן ואיר וחצי סיון: קיץ. הוא זמן לקיטת תאנים וזמן שמבישים אותן בשדות ושמו קיץ כמו 'והלחם והקיץ לאכול הנערים' (שמואל כט:א): וחם. הוא סוף ימות החמה חצי אב ואלול וחצי תשרי, שהעולם חם ביותר, כמו ששנינו במסכת יומא: שלהי קיטא קשיא מקיטא (יומא כט:). ויום ולילה לא יושבתו. מפלל שושבתו כל ימות המבול, שלא שמשו המזלות ולא נכר בין יום ובין לילה: לא יושבתו. לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן: (י) וחתכם. ואימתכם, כמו 'תראו חתת' (איוב כב:כ) ואגדה: לשון חיות, שכל זמן שתניוק בן יומו חי אין אתה צריך לשמרו מן העכברים, עוג מלך הבשן מת - צריך לשמרו מן העכברים;

מפתח גשמים ביד ה'. כאן בפסוק ח ובירמיה ראש סדר ח ה'ש בהבלי הגוים מגשמים ואם השמים יתנו רבבים הלא אתה־הוא ה' אליהנו ונקודה־לך כי־אתה עשית את־כל־אלה. וביחזקאל (כא:א) ונתתי אותם וסביבות גבעתי ברכה והורדתי הגשם בעתו גשמי ברכה יהיו: ובאיוב (ח:א) התשלח ברכים וילכו ויאמרו לך הננו: וכן בראש סדר טז במלכים.

ז טו כי בצלם אלהים עשה את־האדם: ואתם פרו ורבו שרצו בארץ נח
טז ורבו־בה: ויאמר אלהים אל־נח ואל־בניו אתו כז חמישי ג
יז לאמר: ואני הנני מקים את־בריתי אתכם ואת־זרעכם אחריכם: ואת
כל־נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל־חית הארץ אתכם מכל
יט יצאי התבה לכל חית הארץ: והקמתי את־בריתי אתכם ולא־יפרת
כ כל־בשר עוד ממי המבול ולא־יהיה עוד מבול לשחת הארץ: ויאמר
אלהים זאת אות־הברית אשר־אני נתן ביני וביניכם ובין כל־נפש חיה
כא אשר אתכם לדורת עולם: את־קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני
כב, כג ובין הארץ: והיה בענני ענן על־הארץ ונראתה הקשת בענן: וזכרתי
את־בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל־נפש חיה בכל־בשר ולא־יהיה
כד עוד המים למבול לשחת כל־בשר: והיתה הקשת בענן וראיתה לזכר
ברית עולם בין אלהים ובין כל־נפש חיה בכל־בשר אשר על־הארץ:
כה ויאמר אלהים אל־נח זאת אות־הברית אשר הקמתי ביני ובין כל־בשר
אשר על־הארץ:

תרגום אונקלוס

ארי בצלם אלהים עבד ית אנשא: טו ואתון פושו וסגו את־לדו בארעא וסגו בה: טז ואמר יי לנח ולבנוהי עמיה למימר:
יז ואנא האנא מקים ית קימי עמכון ועם בניכון בתריכון: יח ועם כל נפשא חיתא דעמכון בעופא בבעירא ובכל חית
ארעא עמכון מכל נפקי תיבתא לכל חית ארעא: יט ואקים ית קימי עמכון ולא ישתיצו כל בסרא עוד ממי טופנא ולא יהי
עוד טופנא לחבלא ארעא: כ ואמר יי דא את קים דאנא יהיב בין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתא דעמכון לדרי
עלמא: כא ית קשתי יהבית בעננא ותהי לאת קים בין מימרי ובין ארעא: כב ויהי בעננתי עננא על ארעא ותתחזי קשתא
בעננא: כג ודכירנא ית קימי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתא בכל בסרא ולא יהי עוד ממי לטופנא לחבלא כל
בסרא: כד ותהי קשתא בעננא ואחזינה לדוכרן קים עלם בין מימרא דיי ובין כל נפשא חיתא בכל בסרא דעל ארעא: כה
ואמר יי לנח דא את קים דאקמית בין מימרי ובין כל בסרא דעל ארעא:

פירוש רש"י

עשה את האדם. זה מקרא חסר, וצריך להיות: 'עשה' – העושה – 'את האדם', וכן הרבה במקרא: (טו) ואתם פרו ורבו. לפי פשוטו: הראשונה לברכה וכאן לצווי. ולפי מדרשו: להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים: (יז) ואני הנני. מסכים אני עמך; שהיה נח דואג לעסק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שלא לשחת העולם עוד, וכן עשה; ובאחרונה אמר לו: 'הנני' מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתי, ואתן לך אות: (יח) חית הארץ אתכם. הם המתהלכים עם הבריות: מכל יצאי התבה. להביא שקצים ורמשים: חית הארץ. להביא המזיקין שאינן בכלל 'החיה אשר

אתכם', שאין הלוכין עם הבריות: (יט) והקמתי. אעשה קיום לבריתי, ומהו קיומו? את הקשת, כמו שמסים והולך: (כ) לדורת עולם. נכתב חסר, שיש דורות שלא הצרכו לאות, לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי: (כב) בענני ענן. כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם: (כד) בין אלהים ובין כל נפש חיה. בין מדת הדין של מעלה וביניכם, שהיה לו לכתב 'ביני ובין כל נפש חיה', אלא זהו מדרשו: כשתבא מדת הדין לקטרג עליכם – אני רואה את האות ונזכר: (כה) זאת אות הברית. הראהו הקשת ואמר לו 'הרי האות שאמרתי':

מפתח סדרי התנך

הפטר סדר ז (ישעיה יז: כד) לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית פלא ישיבי חשך: אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא־אתן... והולכתי עורים בדרך לא ידעו... מי עור כי אם־עבדי... ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: וכך פייט רבי ינאי (עמוד 93): מוציא אסירים / וממלא חסרים // מתיר אסורים / ומפתח סגורים
לאיש בתיבה אסרתה / ובעדו סגרתה // וכל לא חסרתה / אותו בשרתה ...
צא מתיבה / ומלא גיא תנובה // כי כל רואה בצרה יראה ברוחה

ח

א ויהיו בני-נח היצאים מן-התבה שם וחס ויפת וחס הוא אבי כנען: כח ששי ד

ב, ג שלשה אלה בני-נח ומאלה נפצה כל-הארץ: ויחל נח איש האדמה נח

ד, ה ויטע כרם: וישת מן-היין וישכר ויתגל בתוך אהלה: וירא חם אבי

ו כנען את ערות אביו ויגד לשני-אחיו בחוץ: ויקח שם ויפת את-

השמלה וישימו על-שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות

ז אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו: וייקץ נח מינו וידע את

ח אשר-עשה לו בנו הקטן: ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו:

ט, י ויאמר ברוך יהוה אלהי שם ויהי כנען עבד למו: יפת אלהים ליפת

יא וישכן באהלי-שם ויהי כנען עבד למו: ויחל נח אחר המבול שלש

יב מאות שנה וחמשים שנה: ויהי כל-ימי-נח תשע מאות שנה וחמשים

שנה וימת:

תרגום אונקלוס

א והיו בני נח הנצאים מן תיבתא שם וחס ויפת וחס הוא אבוי דכנען: ב תלתא אלן בני נח ומאלן אתבדרו בכל ארעא: ג ושרי נח גבר פלח בארעא ונצב כרמא: ד ושתי מן חמרא ורוי ואתגלי בגו משכניה: ה וחזא חם אבוי דכנען ית עריתא דאבוי וחוי לתרין אחוהי בשוקא: ו ונסיב שם ויפת ית כסותא ושויאו על כתף תרויהון ואזלו מחזרין וכסיו ית עריתא דאבוי ונאפיהון מחזרין ועריתא דאבוי ונאפיהון לא חזו: ז ואחער נח מחמריה וידע ית דעבד ליה בריה זעירא: ח ואמר ליט כנען עבד פלח יהי לאחוי: ט ואמר בריך יי אלהיה דשם ויהי כנען עבדא להון: י יפתי יי ליפת וישרי שכינתיה במשכני שם ויהי כנען עבדא להון: יא וחיא נח בתר טופנא תלת מאה וחמשים שנים: יב והיו כל ימי נח תשע מאה וחמשים שנים ומית:

פירוש רש"י

שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשופי שת וגו' (ישעיה ח:ה): ופניהם אחרנית. למה נאמר פעם שניה? מלמד, ששקרב אצלו והצרכו להפך עצמם לכסותו, הפכו פניהם אחרנית: (ז) בנו הקטן. הפסול והבזוי, כמו 'הנה קטן נתתיך בגוים בזוי באדם' (ירמיה כח:יד): (ח) ארור כנען. אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני - ארור בנך רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים שהטל עליהם טרם עבודתי מעתה. ומה ראה חם שסרסו? אמר להם לאחיו: אדם הראשון שני בנים היו לו, והרג זה את זה בשביל ירשת העולם, ואבינו יש לו שלשה בנים ועודנו מבקש בן רביעי! (ט) ברוך ה' אלהי שם. שעתיד לשמר הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען: ויהי כנען עבד למו. למס עובד: (י) יפת אלהים ליפת. מתרגם 'יפתי' - ירחיב: וישכן באהלי שם. ישרה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים: אף על פי ש'יפת אלהים ליפת' - שבנה כורש שהיה מבני יפת, בית שני - לא שרתה בו שכינה, והיכן שרתה? במקדש ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם: ויהי כנען עבד. אף משגלו בני שם ומכרו להם עבדים מבני כנען:

סדר ח (א) וחס הוא אבי כנען. למה הצרך לומר כאן? לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של נח, שקלקל בה חם ועל ידו נתקלל כנען, ועדין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנען בנו - לפיכך הצרך לומר כאן 'וחס הוא אבי כנען': (ג) ויחל. עשה עצמו חלין, שהיה לו לעסק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה. אדוני האדמה, כמו 'איש נעמי' (רות, פסוק ג): ויטע כרם. כשנכנס לתבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים: (ד) אהלה. 'אהלה' כתיב, רמז לעשרה שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת 'אהלה' - שגלו על עסקי היין, שנאמר 'השתים במזרקי יין' (תרי עשר, עמוס ז:): ויתגל. לשון ויתפעל: (ה) וירא חם אבי כנען. יש מרבותינו אומרים: כנען ראה והגיד לאביו, לכך הזכיר על הדבר ונתקלל: וירא וגו' את ערות אביו. יש אומרים: סרסו, ויש אומרים: רבעו: (ו) ויקח שם ויפת. אין כתיב כאן 'ויקחו' אלא 'ויקח', למד על שם שנתאמן במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית; ויפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר 'אתן לגוג מקום שם קבר' (יחזקאל כג:לה); וחס שבנה את אביו, נאמר בזרעו: 'בן ינהג מלך אשור את

רבי ינאי מפיית (עמ' 105):

מפתח סדרי התנך

וזה לזה ילמדו/כי לריק לא נבראו... קדוש מחם העמיד משפילים דבקים בברוכים... ממקומו קירב מחם גרים וחושבי שמו

ח יג, יד ואלה תולדת בני־נח שם חם ויפת ויולדו להם בנים אחר המבול: בני חם נח
טו יפת גמר ומגוג ומדי וינוח ותכל ומשך ותירס: ובני גמר אשכנז וריפת
טז, יז ותגרמה: ובני ינוח אלישה ותרשיש פתים ודדנים: מאלה נפרדו איי
יח הגוים בארצותם איש ללשנו למשפחתם בגויהם: ובני חם כוש ומצרים
יט ופוט וכנען: ובני כוש סבא וחווילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה
כ, כא שבא ודדן: וכוש ילד את־נמרד הוא החל להיות גבר בארץ: הוא־היה
כב גבר־ציד לפני יהוה על־כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני יהוה: ותהי
כג ראשית ממלכתו בכל וארץ ואפד וכלנה בארץ שנער: מן־הארץ ההוא
כד יצא אשור ויבן את־נינוה ואת־רחבת עיר ואת־כלח: ואת־רסן בין
כה נינוה ובין כלח הוא העיר הגדלה: ומצרים ילד את־לודים ואת־ענמים
כו ואת־להבים ואת־נפתחים: ואת־פתרסים ואת־כסלחים אשר יצאו משם
כז פלשתים ואת־כפתרים: וכנען ילד את־צידן בכרו ל
כח, כט ואת־חת: ואת־היבוסים ואת־האמורים ואת־הגרגשים: ואת־החוי ואת־
ל הערקי ואת־הסיני: ואת־הארודים ואת־הצמרים ואת־החמתי ואחר נפצו

תרגום אונקלוס

יג ואלו תולדת בני נח שם חם ויפת ויולדו להם בנים אחר המבול: ובני חם נח
טו ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה: טז ובני ינוח אלישה ותרשיש פתים ודדנים: יז מאלו אתפרשו נגזות
עממיא בארעתהון גבר ללישניה לזרעיתיהון בעממיהון: יח ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען: יט ובני כוש סבא
יחווילה וסבתא ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן: כ וכוש אוליד ית נמרוד הוא שרי למהוי גבר בארעא:
כא הוא היה גבר תקיף קדם יי על פן יתאמר כנמרוד גבר תקיף קדם יי: כב והות ריש מלכותיה בכל וארץ ואפד
וכלנה בארעא דבבל: כג מן ארעא ההיא נפק אתורא ונבא ית נינוה וית רחובות קרתא וית כלח: כד וית רסן בין
נינוה ובין כלח היא קרתא רבתא: כה ומצרים אוליד ית לודאי וית ענמאי וית להבאי וית נפתוחאי: כו וית פתרוסאי
וית כסלוחאי ונפקו מתמן פלשתאי וית קפוטקאי: כז וכנען אוליד ית צידון ובכריה וית חת: כח וית יבוסאי וית
אמוראי וית גרגישאי: כט וית חויאי וית ערקאי וית אנתוסאי: ל וית ארודאי וית צמראי וית חממאי ובתר כן אתבדרו

פירוש רש"י

(יד) ויתירס. זו פרס: (כ) להיות גבר. להמריד כל העולם על הקדוש ברוך הוא בעצת דור הפלגה: (כא) גבר ציד. צד דעתן של בריות בפיו ומטען למרד במקום: לפני ה'. מתכוון להקניטו על פניו: על פן יאמר. על כל אדם מרשיע בעזות פנים, יודע רבונו ומתכוון למרד בו, יאמר: זה כנמרד גבור ציד: (כג) מן הארץ. פיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרד ומורדין במקום לבנות

המגדל – יצא מתוכם: (כד) העיר הגדלה. היא נינוה, שנאמר 'ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים' (תרי עשר, יונה, ט:לא): (כה) להבים. שפניהם דומים ללהב: (כו) ואת פתרים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים. משניהם יצאו, שהיו פתרים וכסלחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו ויצאו מהם פלשתים: (ל) ואחר נפצו. מאלה נפצו משפחות הרבה:

מפתח סדרי התנ"ך

ארבעה ראשי סדרים עוסקים בעמים כנען, מצרים ואשור. שניים עוסקים באיסור ההליכה בדרכם: וידבר ה'... כמעשה ארץ־מצרים... לא תעשו וכמעשה ארץ־כנען... לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו (ויקרא יד:א), וגם והשפתי זמתי ממך ואת־זנותך מארץ מצרים ולא־תשאי עיניך אליהם ומצרים לא תזכיר־עוד (יחזקאל יד:א). ראש סדר אחד עוסק בגאולה מהגלות בתוכם: והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בזה הקדש בירושלם (ישעיה יא:א). בראש סדר ח אומר ישעיה אשר ברכו ה' צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל. רשי פירש את כל הפסוק על עם ישראל. המלבים פירש ששלושת העמים יכירו את מעלת עם ישראל ומצודות דוד פירש שמצרים יבורכו על קבלתם את עול מלכות ה', אשור יבורכו כשיכירו את מעשי ה' בעולם וישראל יבורכו על היותם נחלת ה' מעולם ואמונתם בו. ברשי (על פסוקים כג–כד) כאן מבואר, שאשור היה ירא שמים, שסירב למרוד בה', ולכן עזב את ארצו ובניו, ואולי זו סיבת הצלת נינוה בימי יונה הנביא.

ח לא משפחות הפנעני: ויהי גבול הפנעני מצידון באכה גררה עד-עזה באכה נח
 לב סדמה ועמרה ואדמה וצבים עד-לשע: אלה בני-חם למשפחתם
 לג ללשנתם בארצתם בגויהם: ולשם ילד גם-הוא אבי לא
 לד כל-בני-עבר אחי יפת הגדול: בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד
 לה, לו וארם: ובני ארם עוץ וחול וגתר ומש: וארפכשד ילד את-שלח ושלח
 לז ילד את-עבר: ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה
 לח הארץ ושם אחיו יקטן: ויקטן ילד את-אלמודד ואת-שלף ואת-
 לט, מ חצרמות ואת-ירח: ואת-הדורם ואת-אוזל ואת-דקלה: ואת-עובל
 מא ואת-אבימאל ואת-שבא: ואת-אופר ואת-חווילה ואת-יובב כל-אלה
 מב, מג בני יקטן: ויהי מושבם ממשא באכה ספרה הר הקדם: אלה בני-שם
 מד למשפחתם ללשנתם בארצתם לגויהם: אלה משפחת בני-נח לתולדתם
 בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול:

תרגום אונקלוס

זרעית פנענאי: לא והיה תחום פנענא מצידון מטי לגר עד עזה מטי לסדום ועמרה ואדמה וצבים עד לשע:
 לב אלן בני חם לזרעיתיהון בארעתיהון בעממיהון: לג ולשם איתיליד אף הוא אבוהון דכל בני עבר
 אחוהי דפת רבא: לד בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם: לה ובני ארם עוץ וחול וגתר ומש: לו וארפכשד
 אוליד ית שלח ושלח אוליד ית עבר: לז ולעבר אתילידו תרין בנין שום חד פלג ארי ביומוהי אתפליגת ארעא
 ושום אחוהי יקטן: לח ויקטן אוליד ית אלמודד וית שלף וית חצרמות וית ירח: לט וית הדורם וית אוזל
 וית דקלה: מ וית עובל וית אבימאל וית שבא: מא וית אופר וית חווילה וית יובב כל אלן בני יקטן:
 מב והיה מותבהון ממישא מטי לספר טור מדנחא: מג אלן בני שם לזרעיתיהון בארעתיהון לעממיהון:
 מד אלן זרעית בני נח לתולדתיהון בעממיהון ומאלן אתפרשו עממא בארעא בתר טופנא:

פירוש רש"י

(לא) גבול הפנעני. סוף ארצו. כל 'גבול' שבמקרא
 – לשון סוף וקצה: באכה. שם דבר. ולי נראה,
 כאדם האומר לחברו: גבול זה מגיע עד אשר
 תבא למקום פלוני: (לב) ללשנתם בארצתם. אף על
 פי שנחלקו ללשונות וארצות – כלם בני חם הם:
 (לג) אבי כל בני עבר. הנזה היה שם: אחי
 יפת הגדול. איני יודע אם יפת הגדול אם שם;
 כשהוא אומר 'שם בן מאת שנה וגו' שנתים
 אחר המבול' (להלן, טז); הוי אומר: יפת הגדול,
 שהרי בן חמש מאות שנה היה נח כשהתחיל
 להוליד, והמבול היה בשנת שש מאות שנה לנח,
 נמצא שהגדול בבניו היה בן מאה שנה, ושם
 לא הגיע למאה שנה עד שנתים אחר המבול!

מפתח סדרי התנ"ך

הפטר סדר ח היא מישעיה (כ:ל-מד)

לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו... לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש כי-מרחמם ינהגם ועל-מבועי
 מים ינהלם: ושמת י כל-הרי לדרך ומסלתי ירמוץ: הנה-אלה מרחוק יבאו והנה-אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים:
 רנו שמים וגילי ארץ ופצחו הרים רנה כי-נחם ה' עמו וענינו ירחם: ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני: ... ואנכי
 לא אשכחך... שאי-סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו-לך חיי-אני נא-ה' כי כלם כעדי תלכשי ותקשרים ככלה... כי
 עתה תצרי מושב ורחקו מכלעיד: עוד יאמרו באזניך בני שפליך צר-לי המקום גשה-לי ואשבה: ואמרת בלבבך מי
 ילד-לי את-אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשאתי לבדי אלה איפה הם:
 ...הנה אשא אל-גוים ידי ואל-עמים ארים נסי והביאו בניך בחצץ ובנתיך על-פתח תנשאנה: והיו מלכים אמניך
 ושורותיהם מיניקתך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי-אני ה' אשר לא-יבשו קוי:

ט א, ב ויהי כל־הארץ שפה אחת ודברים אחדים: ויהי בנסעם מקדם וימצאו לב שביעי ו בקעה בארץ שנער וישבו שם: ויאמרו איש אל־רעהו הבה נלבנה נח לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר: ויאמרו הבה | נבנה־לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה־לנו ה שם פן־נפוץ על־פני כל־הארץ: ויֵרד יהוה לראות את־העיר ו ואת־המגדל אשר בנו בני האדם: ויאמר יהוה הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא־יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות: ז, ח הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו: ויפץ ט יהוה אתם משם על־פני כל־הארץ ויחדלו לבנת העיר: על־פן קרא שמה בבֶּל כִּי־שם בלל יהוה שפת כל־הארץ ומשם הפיצם יהוה על־פני כל־הארץ:

תרגום אונקלוס

א והיה כל ארעא לישן חד וממלל חד: ב והיה במטלהון בקדמיתא ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו תמן: ג ואמרו גבר לחבריה הבו נרמי לבנין ונשרופנון בנורא ורות להון לבינתא לאבנא וחמרא היה להון לשיע: ד ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומגדלא ורישיה מטי עד צית שמיא ונעביד לנא שום דלמא נתבדר על אפי כל ארעא: ה ואתגלי יי לאתפרעא על עובד קרתא ומגדלא דבנו בני אנשא: ו ואמר יי הא עמא חד ולישן חד לכולהון ודין דשריאו למעבד וכען לא יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבד: ז הבו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון אנש לישן חבריה: ח ובדר יי יתהון מתמן על אפי כל ארעא ואתמנעו מלמבני קרתא: ט על פן קרא שמה בבֶּל ארי תמן בלביל יי לישן כל ארעא ומתמן בדרנון יי על אפי כל ארעא:

פירוש רש"י

סדר ט (א) שפה אחת. לשון הקדש: ודברים אחדים. באו בעצה אחת ואמרו: לא כל הימנו שיכר לו את העליונים, נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה. דבר אחר: על יחידו של עולם; דבר אחר: ודברים אחדים אמרו: אחת לאלף ושש מאות חמשים ושש שנים הרקיע מתמוטט, כשם שעשה בימי המבול, באו ונעשה לו סמוכות: (ב) בנסעם מקדם. שהיו יושבים שם, כדכתיב למעלה ויהי מושבם וגו' הר הקדם (לעיל, ה:מב); ונסעו משם לתור להם מקום להחזיק את כלם, ולא מצאו אלא שנער: (ג) איש אל רעהו. אמה לאמה: מצרים לכוש וכוש לפוט ופוט לכנען: הבה. הזמינו עצמכם; כל 'הבה' – לשון הזמנה הוא שמכינים עצמן ומתחברים למלאכה או לעצה או למשא. 'הבה' הזמינו אפיקלייר בלעז: לבנים. שאין אבנים בבבל, שהיא בקעה: ונשרפה לשרפה. כך עושין הלבנים שקורים טיזול"ש בלעז: שורפים אותן בכבשן: לחמר. לטוח הקיר: (ד) פן נפוץ. שלא יביא עלינו שום מכה להפיצנו מכאן: (ה) ויֵרד ה' לראות. לא הצרך לכך, אלא בא ללמד לדינים שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו. במדרש רבי תנחומא: בני האדם. אלא בני מי? שמא בני חמורים וגמלים?! – אלא בני אדם הראשון שפפה את הטובה ואמר 'האשה אשר נתתה עמדי' (לעיל, ב:לד), אף אלו כפו בטובה למרד במי שהשפיעם רש"י בפס' ט מוכיח מראש הסדר, שהשלוש גדול עד שמציל חוטאים גדולים, אפילו אלו שאין להם חלק לעולם הבא

ט

י אֵלָה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֶׁם בֶּן־מֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחֵר לֵא i נח
 יא הַמָּבּוּל: וַיַּחֲיֶיֶשׁ אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד
 יב בָּנִים וּבָנוֹת: וַאֲרַפְכְּשָׁד חֵי חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד לֵד
 יג אֶת־שֵׁלַח: וַיַּחֲיֶיֶשׁ אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע
 יד מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וְשֵׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֵה
 טו וַיּוֹלֵד אֶת־עֶבֶר: וַיַּחֲיֶיֶשׁ אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע
 טז מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲיֶיֶשׁ עֶבֶר אַרְבַּע לֵו
 יז וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־פֶּלֶג: וַיַּחֲיֶיֶשׁ אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים
 יח שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲיֶיֶשׁ פֶּלֶג לֵז
 יט שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־רֵעֻ: וַיַּחֲיֶיֶשׁ פֶּלֶג אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־רֵעֻ תִּשַׁע
 כ שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲיֶיֶשׁ רֵעֻ שְׁתֵּים לֵח
 כא וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־שָׂרוּג: וַיַּחֲיֶיֶשׁ רֵעֻ אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שִׁבַּע
 כב שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲיֶיֶשׁ שָׂרוּג לֵט
 כג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־נַחֲוֹר: וַיַּחֲיֶיֶשׁ שָׂרוּג אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־נַחֲוֹר
 כד מֵאוֹתִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲיֶיֶשׁ נַחֲוֹר תִּשַׁע מ
 כה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־תָּרַח: וַיַּחֲיֶיֶשׁ נַחֲוֹר אַחֲרָי הוֹלִידוֹ אֶת־תָּרַח
 כו תִּשַׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲיֶיֶשׁ מֵא
 כז תָּרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־אַבְרָם אֶת־נַחֲוֹר וְאֶת־הָרָן: וְאַלְהָה תּוֹלְדֹת

תרגום אונקלוס

י אֵלִין תּוֹלְדֹת שֵׁם שֶׁם בֶּר מֵאָה שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת אַרְפַּכְשָׁד תְּרִיתִין שָׁנִין בְּתֵר טוֹפְנָא: יא וַחֲיָא שֵׁם בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד
 ית אַרְפַּכְשָׁד חֲמִישׁ מֵאָה שָׁנִין וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן: יב וַאֲרַפְכְּשָׁד חֲיָא תְּלָתִין וַחֲמִישׁ שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת שֵׁלַח:
 יג וַחֲיָא אַרְפַּכְשָׁד בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת שֵׁלַח אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָת שָׁנִין וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן: יד וְשֵׁלַח חֲיָא תְּלָתִין שָׁנִין
 וַאֲוִלִּיד יֵת עֶבֶר: טו וַחֲיָא שֵׁלַח בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת עֶבֶר אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָת שָׁנִין וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן: טז וַחֲיָא עֶבֶר
 תְּלָתִין וְאַרְבַּע שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת פֶּלֶג: יז וַחֲיָא עֶבֶר בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת פֶּלֶג אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָתִין שָׁנִין וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן:
 יח וַחֲיָא פֶּלֶג תְּלָתִין שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת רֵעֻ: יט וַחֲיָא פֶּלֶג בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת רֵעֻ מֵאוֹתִין וּתִשַׁע שָׁנִין וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן:
 כ וַחֲיָא רֵעֻ תְּלָתִין וּתְרִיתִין שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת שָׂרוּג: כא וַחֲיָא רֵעֻ בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת שָׂרוּג מֵאוֹתִין וּשִׁבַּע שָׁנִין
 וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן: כב וַחֲיָא שָׂרוּג תְּלָתִין שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת נַחֲוֹר: כג וַחֲיָא שָׂרוּג בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת נַחֲוֹר מֵאוֹתִין שָׁנִין
 וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן: כד וַחֲיָא נַחֲוֹר עֶשְׂרִין וּתִשַׁע שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת תָּרַח: כה וַחֲיָא נַחֲוֹר בְּתֵר דַּאֲוִלִּיד יֵת תָּרַח מֵאָה
 וּתִשַׁע עֶשְׂרִי שָׁנִין וַאֲוִלִּיד בְּנִין וּבָנָן: כו וַחֲיָא תָּרַח שִׁבְעִין שָׁנִין וַאֲוִלִּיד יֵת אַבְרָם יֵת נַחֲוֹר וְיֵת הָרָן: כז וְאַלִּין תּוֹלְדֹת

פירוש רש"י

(י) שֵׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה. כִּשְׁהוֹלִיד אֶת אַרְפַּכְשָׁד 'שְׁנַתִּים אַחֵר הַמָּבּוּל':

מפתח סדרי התנ"ך

המסר החינוכי של מרחב סדר ט – ארך אפיים לרשעים, ומתן שכר אותם הרשעים הצפון לצדיקים המצפים לישועתו, מתומצת במשנה במסכת אבות: עֲשֶׂה דוֹרוֹת מִנֶּחָ וְעַד אֲבִרָהֶם, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו, שְׁפָל הַדּוֹרוֹת הֵיוּ מְכַעֲסִין וּבָאִין, עַד שֶׁבָא אֲבִרָהֶם וּקְבַל עָלָיו שְׂכָר כָּלָם (פרק ה' משנה ב'). וכך פירש רבינו עובדיה מברטנורא: וכמו שְׁנִטְל עָלָיו עַל מִצּוֹת כְּעוֹלָם הֵזָה כְּנִגְד כָּלָם כִּךְ קִבַּל כְּעוֹלָם הַבָּא שְׂכָר כְּנִגְד כָּלָם, שְׁפָל אָדָם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים, אֶחָד בְּגֵן עֵדֶן וְאֶחָד בְּגִיהֶם, זָכָה נוֹטֵל חֲלָקוֹ וְחֲלָק חִבְרוּ בְּגֵן עֵדֶן. וכן כתב רבינו יונה: אבל מאחר שכלם נצטוו לעשות טובה וזה אינו עושה וחבירו מקיים צווי וצווי עצמו מדת הדין נותנת שיטול חלקו וחלק חבירו בגן עדן ועל זה נטל אברהם אבינו שכר כלם. והשפת אמת (בראשית, לך לך) כתב: כי הנה בדור הפלגה היו שפה אחת כו' ולאשר לא היתה כוונתם לשמים ניטל מהם כל האחדות. ואחד היה אברהם והיה גולה ממקום למקום וזכה להאחדות וזה רמז שנטל שכר כולן היינו האחדות שניטל מבוני העיר והמגדל וניתן לאברהם אבינו:

ט

וַתֵּרַח תֵּרַח הוֹלִיד אֶת־אֲבָרָם אֶת־נַחֲוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט:

נח

מפטיר

כח, כט וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֵּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כַּשְׁדִּים: וַיִּקַּח אֲבָרָם וְנַחֲוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אֲבָרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נַחֲוֹר מִלְכָּה
לא, לא בַּת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד: וַיִּקַּח תֵּרַח אֶת־אֲבָרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת שָׂרִי כָלָתוֹ אִשְׁת־
אֲבָרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׁדִּים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חֶרֶן
לב וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִיּוּ יְמֵי־תֵּרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאָתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֵּרַח בְּחֶרֶן:

תרגום אונקלוס

תֵּרַח תֵּרַח אוֹלִיד יֵת אֲבָרָם יֵת נַחֲוֹר וַיֵּת הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יֵת לוֹט: כח וַיָּמָת הָרָן עַל אִפִּי תֵּרַח אָבוּהִי בְּאֶרֶע יִלְדוּתִיהָ בְּאוּר כַּכְשָׁדָי: כט וַנְּסִיב אֲבָרָם וְנַחֲוֹר לְהוֹן נָשִׁין שׁוּם אֶתָּת אֲבָרָם שָׂרִי וְשׁוּם אֶתָּת נַחֲוֹר מִלְכָּה בַת הָרָן אָבוּהָא דְּמִלְכָּה וְאָבוּהָא דְּיִסְכָּה: לא וְהָיָת שָׂרִי עֲקָרָא לֵית לָהּ וָלֶד: לא וּדְבַר תֵּרַח יֵת אֲבָרָם בְּרִיהָ וַיֵּת לוֹט בַּר הָרָן בַּר בְּרִיהָ וַיֵּת שָׂרִי כָלָתִיהָ אֶתָּת אֲבָרָם בְּרִיהָ וַנִּפְקוּ עִמָּהוֹן מֵאוּר כַּכְשָׁדָי לְמִיזַל לְאַרְעָא דְּכְנַעַן וְאִתּוֹ עַד חֶרֶן וַיִּתִּיבוּ תַּמָּן: לב וְהָיוּ יוֹמֵי תֵּרַח מֵאָתַן וְחֲמִישׁ שָׁנִין וַיָּמָת תֵּרַח בְּחֶרֶן:

פירוש רש"י

לזוט ושָׂרִי: (לב) וַיָּמָת תֵּרַח בְּחֶרֶן. לאחר שֵׂיצָא אֲבָרָם מִחֶרֶן וּבָא לְאֶרֶץ כְּנָעַן, וְהָיָה שָׁם יוֹתֵר מְשֻׁשִׁים שָׁנָה. שֶׁהָרִי כְּתִיב 'וְאֲבָרָם בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחֶרֶן' (לקמן, י:ד), וְתֵרַח בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה הָיָה כְּשֶׁנּוֹלַד אֲבָרָם – הָרִי מֵאָה אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה לְתֵרַח כְּשֵׂיצָא אֲבָרָם מִחֶרֶן; עֲדִין נִשְׁאָרוּ מִשְׁנוּתָיו הֶרְבֵּה וְלָמָּה הִקְדִּים הַכְּתוּב מִיתָתוֹ שֶׁל תֵּרַח לִיִּצְיָאָתוֹ שֶׁל אֲבָרָם? שֶׁלֹּא יֵהָא הַדָּבָר מִפְּרָסָם לְכָל, וַיֹּאמְרוּ: "לֹא קִיָּם אֲבָרָם אֵת כְּבוֹד אָבִיו שֶׁהִנִּיחוֹ זָקֵן וְהִלָּךְ לוֹ" – לְפִיכָךְ קִרְאוּ הַכְּתוּב: מֵת; שֶׁהִרְשָׁעִים אָף בְּחִיָּהֶם קְרוֹיִים מֵתִים וְהַצְדִּיקִים אָף בְּמִיתָתָן קְרוֹיִים חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּבְנֵיהֶו בֶּן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חַי' (שמואל, ל:כא): [וַיִּגַּב בְּחֶרֶן. הַנּוֹ"ן הַפּוֹכָה, לוֹמַר לָךְ עַד אֲבָרָם חֶרֶן אָף שֶׁל מְקוֹם בְּעוֹלָם (לא מוֹפִיעַ בְּכַתֵּב יָד לִיִּפְצִיג):

מפתח סדרי התנ"ך

הפטרות סדר ט' היא מנבואות צפניה (תרי עשר, צפניה, יד:מב – טו:א). סדר ט' פותח בחטא דור הפלגה. מוקד חטאם היה שימושם לרעה בשפתם האחת ועונשם היה בפיזורם בעולם מפני ריבוי השפות. וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים... וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ... וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשָׁפָה אֶחָת לְכֻלָּם... הִבֵּה נִרְדָּה וְנִבְלָה שָׁם שִׁפְתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ: וַיִּפֶּץ ה' אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ... עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּכָל כִּי־שָׁם בָּלַל ה' שִׁפְתֵי כָל־הָאָרֶץ... נבואת ההפטרות עוסקת בתיקון החטא ובאחדות של כל עמי העולם לעבוד את ה' בשפה ברורה. כִּי־אֵז אֶהְפֹּךְ אֶל־עַמִּים שָׁפָה בְּרוּרָה לְקִרְאָ כָלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שֶׁכֶּם אֶחָד... שְׂאִרִית יִשְׂרָאֵל לֹא־יַעֲשׂוּ עוֹלָה וְלֹא־יִדְבְּרוּ כִזָּב וְלֹא־יִמְצָא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרִמָּה כִּי־הִמָּה יִרְעוּ וְרִבְצוּ וְאֵין מִחֲרִיד: וְנִלְכַּח בְּתַצִּיּוֹן הָרִיעוּ יִשְׂרָאֵל שִׁמְחִי וְעִלְזִי בְּכָל־לֵב בַּת יְרוּשָׁלַם... ה' אֶלְהִיךָ בְּקִרְבְּךָ גְּבוּר יוֹשִׁיעַ יִשְׁיַע עֲלֶיךָ בְּשִׁמְחָה יַחְרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ יִגִּיל עֲלֶיךָ בְּרִנָּה... בָּעֵת הַהִיא אָבִיָּא אֶתְכֶם וּבָעֵת קִבְּצִי אֶתְכֶם כִּי־אֵתָּן אֶתְכֶם לָשֵׁם וְלִתְהַלָּה בְּכָל עַמִּי הָאָרֶץ בְּשׁוֹבֵי אֶת־שְׁבוּתֵיכֶם לְעִינֵיכֶם אָמַר ה':

ורבי ינאי פייט: יִשְׁכַּתָּה בְּסֵתֶר שׁוֹחֵק עַל כָּל גִּלּוּי // כִּי כָל שׁוֹחֵק סִתֵּר, לְפָנֶיךָ גִּלּוּי נְתוּשׁ נָא מֵאֲדָמָה / מִלְכוּת דְּוִמָּה // וְתַפִּיל אִימָה / עַל כָּל אִוְמָה יִקְרָאוּ בְּשִׁמְךָ / כָּל לֹא קִרְאוּ בְּשִׁמְךָ // יִקְרָא שִׁמְךָ / עַל קוֹרְאֵי שִׁמְךָ יֵה כְּמוֹ בְּעַמְּךָ הוּא יִיחִידֶךָ // הַפּוֹף עַל כָּל עַמִּים שָׁפָה בְּרוּרָה לִיִּחְדָךְ

(עמ' 110)

כב כב רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פִּצְחִי רִנָּה וְצִהְלִי לֹא-חָלָה כִּי-רַבִּים רִג
כג כג בְּנֵי-שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה: הֲרַחֲבִי | מְקוֹם אֲהֲלֶיךָ
ויריעות משכנותיך יטו אל-תחשכי האריכל מיתריך ויתדתיך
כד כד חֲזָקִי: כִּי-יִמִּין וּשְׂמֹאול תִּפְרָצִי וְזָרַעךָ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נִשְׁמֹות
כה כה יוֹשִׁיבוּ: אֶל-תִּירְאִי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל-תִּכְלָמִי כִּי לֹא תִחְפְּרִי כִּי
כו כו בָּשֶׁת עֲלוּמִיךָ תִּשְׂכָּחִי וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי-עוֹד: כִּי בַעֲלִיךָ
עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ
כז כז יִקְרָא: כִּי-כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ יְהוָה וְאַשֶׁת נְעוּרַיִם כִּי
כח כח תִּמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: בְּרַגַע קִטָּן עֲזַבְתֶּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ:
כט כט בְּשִׁצָף קִצָּף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר
ל גֹּאֲלֶךָ יְהוָה: כִּי-מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי רִיד
מַעֲבֹר מִי-נָח עוֹד עַל-הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעֶר-בְּךָ:
לא לא כִּי הִהָרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמּוּטֶינָה וְחִסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא-יִמּוּשׁ
לב לב וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר מְרַחֲמֶךָ יְהוָה: עֲנִיָּה
סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפורי אבניך ויסדתיך בספירים:
לג לג וּשְׁמִתִּי כְּדָכָל שְׂמִשְׁתֶּיךָ וּשְׁעָרֶיךָ לְאֲבָנֶיךָ אֶקְדָּח וְכָל-גְּבוּלֶךָ
לד, לה לה לְאֲבָנֵי-חֶפֶץ: וְכָל-בְּנֶיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֶיךָ: בַּצִּדְקָה
תכונני רחמי מעשק כי-לא תיראי וממחתה כי לא-תקרוב אליך:
לו, לו לו הֵן גּוֹר יְגוֹר אָפֶס מֵאוֹתֵי מִי-גָר אֲתָךְ עֲלֶיךָ יְפוּל: הֵן [הנה] אֲנֹכִי
בראתי חרש נפח באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי
לח לח בִּרְאִיתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל: כָּל-כָּלִי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל-לְשׁוֹן
תקום-אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יְהוָה וְצִדְקָתָם
לט לט מֵאֲתִי נֶאֱם-יְהוָה: הוֹי כָל-צִמָּא לָכוּ לַמֵּיִם וְאֲשֶׁר רִטוּ
אין-לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא-כסף ובלוא
מ מחיר יין וחלב: למה תשקלו-כסף בלוא-לחם ויגיעכם בלוא
מא מא לְשִׁבְעָה שְׂמֵעוּ שְׂמֵעוּ אֵלַי וְאֶכְלוּ-טוֹב וְתִתְעַנֵּג בְּדָשָׁן נַפְשְׁכֶם: הֵטוּ
אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם
מב, מג מג חֲסִדֵי דוֹד הַנְּאֻמָּנִים: הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּתִיו נְגִיד וּמְצוּה לְאֻמִּים: הֵן
גוי לא-תדע תקרא וגוי לא-ידעוך אליך ירוצו למען יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
ולקדוש ישראל כי פֶּאֶרְךָ: האשכנזים מסיימים כאן ססס

רטו הספרדים
מסיימים כאן

התימנים
מסיימים כאן